

Postanowienie z dnia 8 marca 2010 r.

II PK 240/09

W sprawie z powództwa pracownika przeciwko pracodawcy o ustalenie podlegania szczególnej ochronie trwałości stosunku pracy (art. 189 k.p.c.) droga sądowa jest dopuszczalna (art. 1, art. 2 § 1, art. 476 § 1 pkt 1 k.p.c.).

Przewodniczący SSN Józef Iwulski (sprawozdawca), Sędziowie SN: Zbigniew Korzeniowski, Romualda Spyt.

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w dniu 8 marca 2010 r. sprawy z powództwa Ryszarda B. przeciwko Operatorowi Gazociągów Przemysłowych G.-S. SA w W. o ustalenie podlegania szczególnej ochronie, na skutek skargi kasacyjnej powoda na postanowienie Sądu Okręgowego w Warszawie z dnia 25 marca 2009 r. [...]

u c h y l i ł zaskarżone postanowienie oraz postanowienie Sądu Rejonowego dla Warszawy-Żoliborza - Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Warszawie z dnia 11 grudnia 2008 r. [...] i przekazał sprawę temu Sądowi Rejonowemu do rozpoznania oraz orzeczenia o kosztach postępowania zażaleniowego i kasacyjnego.

U z a s a d n i e n i e

Postanowieniem z dnia 11 grudnia 2008 r. [...] Sąd Rejonowy dla Warszawy-Żoliborza-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Warszawie uznał się niewłaściwym do rozpoznania sprawy z powództwa Ryszarda B. przeciwko Operatorowi Gazociągów Przesyłowych G.-S. SA w W. o ustalenie podlegania szczególnej ochronie przed wypowiedzeniem umowy o pracę i na podstawie art. 464 § 1 k.p.c. przekazał sprawę Głównej Komisji Rewizyjnej Związku Zawodowego Pracowników Gazownictwa, Przesyłu Gazu i Górników Naftowców. W uzasadnieniu tego postanowienia Sąd Rejonowy wywiódł, że ze względu na szczególną pozycję związków zawodowych wykluczona jest możliwość rozstrzygnięcia przedmiotowej sprawy przez sąd pracy, bowiem powód w istocie „domaga się ingerencji w treść podjętej przez związek za-

wodowy uchwały”. Mając na uwadze, że powód kwestionuje postanowienia uchwały [...] z dnia 25 lutego 2008 r. Związku Zawodowego Pracowników Gazownictwa, Przesyłu Gazu i Górników Naftowców, na podstawie której ustalono listę osób objętych związkową ochroną stosunku pracy, Sąd Rejonowy uznał, iż zgodnie z § 31 ust. 4 statutu Związku, organem właściwym do rozpoznania sporu jest Główna Komisja Rewizyjna Związku Zawodowego Pracowników Gazownictwa, Przesyłu Gazu i Górników Naftowców.

Postanowieniem z dnia 25 marca 2009 r. [...] Sąd Okręgowy-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Warszawie oddalił zażalenie powoda na postanowienie Sądu Rejonowego z dnia 11 grudnia 2008 r. Sąd Okręgowy stwierdził, że w sprawie droga sądowa jest niedopuszczalna, bowiem z treści pozwu wynika, iż powód nie kwestionuje działań (zaniechań) pracodawcy, które mogłyby wpływać na istnienie lub nieistnienie prawa, a jedynie podważa legalność decyzji organów związku zawodowego. Powołując się na orzeczenia Sądu Najwyższego w sprawach o sygnaturach akt I PKN 20/96, I PKN 457/99 oraz I PKN 303/00, Sąd drugiej instancji wywiódł, że związek zawodowy w swojej działalności statutowej jest niezależny od pracodawców, administracji państwowej, samorządu terytorialnego oraz od innych organizacji, zaś ocena zgodności działalności związku z jego statutem nie należy do zakresu kognicji sądu pracy. Gdyby uznać za słuszne twierdzenie przeciwne, to orzeczenie, jakie zapadłoby w sprawie „nosiłoby cechy reformatoryjnego orzeczenia organu wyższego rzędu związku co do uchwały zarządu krajowego związku zawodowego, co z oczywistych przyczyn nie może mieć miejsca”.

Na postanowienie Sądu Okręgowego powód wniósł skargę kasacyjną, w której zarzucił obrazę: 1) art. 199 § 1 pkt 1 w związku z art. 391 § 1 k.p.c. wskutek przyjęcia, że w sprawie pomiędzy pracownikiem a pracodawcą o ustalenie szczególnej ochrony przed rozwiązaniem stosunku pracy droga sądowa jest niedopuszczalna; 2) art. 461 § 1 i § 1¹ w związku z art. 391 § 1 k.p.c., przez jego niezastosowanie „wbrew wyraźnej właściwości Sądu do rozpoznania sporów pomiędzy pracodawcą a pracownikiem w sprawie o ustalenie podlegania szczególnej ochronie”; 3) art. 464 k.p.c. oraz art. 45 Konstytucji RP w związku z art. 391 § 1 k.p.c., wskutek przyjęcia, że Główna Komisja Rewizyjna Związku Zawodowego Pracowników Gazownictwa, Przesyłu Gazu i Górników Naftowców posiada uprawnienie do rozstrzygania sporów pomiędzy pracownikiem, a pracodawcą - w szczególności - w zakresie ustalania podle-

gania szczególnej ochronie, „co ogranicza prawo powoda do sprawiedliwego i jawnego rozpatrzenia sprawy przez właściwy, niezależny, bezstronny i niezawisły sąd”.

W uzasadnieniu podstaw kasacyjnych powód wywiódł w szczególności, że pozwem wniesionym w dniu 6 października 2008 r. domagał się ustalenia, iż jest objęty szczególną ochroną przed wypowiedzeniem umowy o pracę na podstawie art. 32 ustawy o związkach zawodowych. Przyczyną wytoczenia powództwa była „niepewność prawna i faktyczna” wobec oświadczenia pozwanego pracodawcy z dnia 26 września 2008 r., w którym stwierdził on, że powód nie ma prawa do dodatku wyrównawczego w wysokości 3.990 zł, który dotychczas otrzymywał z tytułu szczególnej ochrony przed wypowiedzeniem. W tym stanie rzeczy błędny jest pogląd Sądów obu instancji, jakoby powód nie kwestionował działań (zaniechań) pracodawcy, lecz tylko negował uchwałę zarządu związku zawodowego. Ponieważ do rozstrzygania sporów z zakresu prawa pracy powołane są sądy powszechne, to nie ma jakichkolwiek podstaw do przekazania sprawy innemu organowi, a w szczególności Głównej Komisji Rewizyjnej Związku Zawodowego, tym bardziej że Komisja ta nie ma uprawnień do rozstrzygania sporów pomiędzy pracodawcą a pracownikiem. Powód wniósł o uchylenie zaskarżonego postanowienia i przekazanie sprawy Sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy wziął pod uwagę, co następuje:

Skarga kasacyjna jest uzasadniona, gdyż powód trafnie zarzucił w niej naruszenie przepisów prawa procesowego, polegające na uznaniu przez Sądy obu instancji niedopuszczalności drogi sądowej w przedmiotowej sprawie.

Wstępnie należy przypomnieć, że pierwotna niedopuszczalność drogi sądowej powoduje odrzucenie pozwu (art. 199 § 1 pkt 1 k.p.c.). Jednak w sprawach z zakresu prawa pracy - zgodnie z art. 464 § 1 k.p.c. - odrzucenie pozwu nie może nastąpić z powodu niedopuszczalności drogi sądowej, gdy do rozpoznania sprawy jest właściwy inny organ. Odrzucenie pozwu w sprawach z zakresu prawa pracy jest więc możliwe tylko wtedy, gdy żaden organ nie jest właściwy do jej rozpoznania (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 23 kwietnia 1975 r., I PZ 11/75, OSPiKA 1975 nr 11, poz. 243). Rozstrzygnięcie o przekazaniu sprawy innemu organowi na podstawie art. 464 § 1 k.p.c. jest więc skutkiem stwierdzenia niedopuszczalności drogi sądowej (por. np. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 20 marca 1970 r., III PRN 1/70, OSNCP 1970 nr 11,

poz. 210; postanowienia z dnia 25 października 1974 r., III PRN 45/74, OSNCP 1975 nr 4, poz. 70; z dnia 15 marca 2000 r., II UKN 4/00, OSNAPiUS 2001 nr 21, poz. 655 i z dnia 28 września 2001 r., I PZ 58/01, OSNP 2003 nr 19, poz. 466, a także uchwałę składu siedmiu sędziów z dnia 9 czerwca 2005 r., II PZP 4/05, OSNP 2005 nr 23, poz. 367).

W rozpoznawanej sprawie powód żąda ustalenia przez sąd, że przysługuje mu szczególna ochrona przed rozwiązaniem stosunku pracy. Jak wynika z przytoczonych przez niego okoliczności, zasadniczym motywem wniesienia pozwu była odmowa przyznania przez pracodawcę dodatku wyrównawczego. Pracodawca odmówił wypłaty tego dodatku, powołując się na uchwałę organu związku zawodowego, w której powód nie został wymieniony jako objęty szczególną ochroną. Przedmiotowe powództwo zmierza więc do ustalenia przez sąd treści stosunku pracy (objęcia pracownika szczególną ochroną trwałości stosunku pracy), z czym związane jest między innymi prawo do wskazanego składnika wynagrodzenia. Droga sądowa dla takiego żądania jest dopuszczalna w sposób oczywisty. Zgodnie z art. 189 k.p.c., powód może żądać ustalenia przez sąd istnienia lub nieistnienia stosunku prawnego lub prawa, gdy ma w tym interes prawny, przy czym istnienie interesu prawnego jest przesłanką o charakterze materialnym (jej brak prowadzi do oddalenia powództwa, a nie do odrzucenia pozwu). Na podstawie art. 189 k.p.c. można też żądać ustalenia treści łączącego strony stosunku prawnego. W sprawach dotyczących ustalenia treści stosunku pracy wielokrotnie wypowiadał się Sąd Najwyższy, przyjmując między innymi dopuszczalność domagania się ustalenia sposobu rozwiązania (ustania) stosunku pracy (por. uchwałę z dnia 8 grudnia 1978 r., I PZP 31/78, OSPiKA 1979 nr 7-8, poz. 129, z glosą K. Piaseckiego oraz wyrok z 8 czerwca 1999 r., I PKN 98/99, OSNAPiUS 2000 nr 16, poz. 616), wniesienia powództwa o ustalenie długości okresu wypowiedzenia (por. uchwałę z 10 listopada 1977 r., I PZP 50/77, Służba Pracownicza 1979 nr 10, s. 32) lub żądania sprostowania zaświadczenia o zatrudnieniu i wynagrodzeniu (por. uchwałę z 17 lutego 2005 r., II PZP 1/05, OSNP 2005 nr 10, poz. 138).

Powództwo zostało wytoczone przeciwko pracodawcy, a nie przeciwko związkowi zawodowemu, który nie jest stroną tego postępowania (por. uchwałę składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 23 maja 2001 r., III ZP 17/00, OSNAPiUS 2001 nr 23, poz. 684; PiP 2002 nr 7, s. 104, z glosą J. Steliny; OSP 2002 nr 10, poz. 131, z glosą T. Kuczyńskiego oraz wyroki z dnia 20 lipca 2000 r., I PKN 732/99,

OSNAPiUS 2002 nr 2, poz. 42; OSP 2002 nr 7-8, poz. 95, z glosą G. Goździewicza i z dnia 6 grudnia 2001 r., I PKN 355/00, OSNP 2003 nr 22, poz. 542). Powództwo zmierza do ustalenia podlegania powoda szczególnej ochronie, a więc rozstrzygnięcie sądu będzie miało charakter deklaratoryjny, wyłącznie stwierdzający istniejący stan prawny (treść stosunku pracy). Nie ma więc mowy o „ingerencji w treść podjętej przez związek zawodowy uchwały”. Ocena prawna tej uchwały i jej skutków będzie elementem rozstrzygnięcia w przedmiocie zasadności powództwa. Tego problemu (a nie oceny dopuszczalności drogi sądowej) dotyczą powołane przez Sąd Okręgowy orzeczenia Sądu Najwyższego (wyroki z dnia 20 listopada 1996 r., I PKN 20/96, OSNAPiUS 1997 nr 12, poz. 220; OSP 1997 nr 11, poz. 214, z glosą W. Masewicza; z dnia 14 grudnia 1999 r., I PKN 457/99, OSNAPiUS 2001 nr 10, poz. 339 oraz z dnia 15 marca 2001 r., I PKN 303/00, OSNAPiUS 2002 nr 24, poz. 589). Z tych względów uznanie w sprawie przez Sądy obu instancji niedopuszczalności drogi sądowej jest oczywiście bezzasadne, co widoczne jest zwłaszcza w przekazaniu do rozpoznania organowi związku zawodowego sporu pomiędzy pracownikiem a pracodawcą. Tego rodzaju spór jest niewątpliwie sprawą ze stosunku pracy (art. 1 i art. 476 § 1 pkt 1 k.p.c.), do rozpoznania której właściwe są sądy powszechne (art. 2 § 1 k.p.c.) i żaden przepis szczególny nie przekazuje jej rozpoznania do właściwości innych organów (art. 2 § 3 k.p.c.), zwłaszcza organów związków zawodowych.

Z powołanych przyczyn Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁵ § 1 oraz art. 108 § 2 k.p.c. uchylił zaskarżone postanowienie oraz poprzedzające je postanowienie Sądu pierwszej instancji i przekazał sprawę Sądowi Rejonowemu do rozpoznania wraz z rozstrzygnięciem o kosztach postępowania zażaleniowego i kasacyjnego.

=====